

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Quæstio XVIII. In Titulum XVIII. Qui matrimonium accusare possunt, vel
contra illud testificari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

QUÆSTIO XVIII.

In Titulum XVIII. Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

1484.

Postquam expositum est, qualiter matrimonium contrahatur, vel contrahendum impediatur, denunciato nimirum aliquo impedimento inter eos existente (quæ denuntiatio propriè Canonica est) nunc agendum est, qualiter contractum separaretur per divortium, vel quoad ipsum conjugale vinculum, vel saltem quoad thorum, & cohabitationem. Quia verò hæc separatio fieri non potest, nisi constet de sufficienti causa divertendi, præmittitur titulus de his, qui sint idonei accusatores de existente causa separationis; & hujus existentia legitimi testes.

ARTICULUS I.

An quilibet matrimonium accusare possit?

1485.

Ante responsum nota, variè fieri posse, quòd quis agat contra matrimonium. 1. ne contrahatur. 2. ut contractum dissolvatur solùm quoad thorum, aut etiam quoad vinculum; illud, si tantùm est ratum, solvendo; vel si est nullum, nullitatem declarando, & conjuges ab invicem separando. 3. etiam dicendo, nunquam esse contractum; his præmissis:

1486.

Dubium 1. an quis propter turpem quæstum sit inhabilis accusator matrimonii? Resp. affirmativè ex *c. significante. s. b. r. ubi Mater, ut à Sponso filia pecuniam extorqueret*, contra matrimonium eorum jam contractum opponere volens impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis inter eos, re compertâ, ab ea accusatione repellatur, quia, ut ibi loquitur Cælestinus III. *malitiis hominum non est indulgendum*. Et hoc universaliter proce-

dit de quovis tali accusatore, ut notat Gloss. *ibid. v. Repellentes*. Nam jus accusandi, vel denunciandi, à jure concessum, non intendit favere pravis hominum intentionibus; ex quo sequitur, tales repellendos, sive denuntiant impedimentum contra matrimonium contrahendum, ut impediatur; sive contra contractum, ut separaretur: sive quòd non sit ullo modo contractum.

Dubium 2. an sit inhabilis accusator matrimonii, qui, cum fierent denuntiationes, sciens impedimentum, non denunciavit? Resp. affirmativè, nisi probet justum fuisse silentium pro eo tempore. Sic habetur in *c. Cum in tua, s. b. r. ubi dicitur*, non esse audiendum, qui matrimonium jam factum, de nullitate accusat, si in tempore denuntiationum impedimentum sciens, non manifestavit; additâ tamen limitatione, *nisi probet, vel ignorantiam, vel justum silentium*. Ex quo colliges, præsumi scientiam eorum, quæ publicè facta sunt, adeò, ut alleganti ignorantiam, incumbat probatio, ut notat Mascardus *de Probation. conclus. 110. num. 6*. Nec sufficere probationem cujuscunque ignorantia. Crassa enim, & lupina non excusat per hunc textum, ut notat Costa *de facti scientia, & ignorantia D. 73. à num. 7*. probatur tamen hic ignorantia impedimenti tempore denuntiationum, 1. si quis probet se tunc, cum fiebant, fuisse extra diæcesim, ut patet ex text. *c. s. n.* Nam absens præsumitur non scire, quæ facta sunt in civitate, ut ait Mascard. *cit. conclus. 295. num. 7*. licet absentia, *cum sit facti*, non præsumatur, sed probari debeat. Secundò si probet, se tunc non potuisse habere notitiam impedimenti v. g. propter infirmitatem adeò gravem, ut sui compos non fuerit. Tales enim

enim præsumuntur ignorare etiam ea, quæ sunt publicè, aut in vicinia, etiam inter consanguineos, & affines, & à fortiori alia impedimenta matrimonii, ut docet Mascardus cit. num. 10. & alii; idem est, si probet, se tunc non fuisse in ætate, quæ capax erat intelligere, quòd esset impedimentum, aut foret denuntiandum.

1488. Dubium 3. an ignorantia impedimenti, juramento probetur? Resp. Cùm sit communis regula, ea, quæ in animo consistunt, juramento probari, ut tenet Mascardus de Probat. Conclus. 638. à num. 1. & conclus. 381. aliisque: rectè sequi ignorantiam quoque impedimenti ab eo, qui eam allegat, probari juramento, ut habetur in cit. c. fin. h. t. ibi: nisi proprio firmaverit juramento, quòd postea didicerit ea, quæ objecerit, & ad hoc ex malitia non procedat. Ex hoc autem textu sequitur, non sufficere juramentum utcumque, quòd tunc non sciverit; sed requiri, quòd juret, se primò postea intellexisse, & nunc non manifestet ex malitia. Videtur tamen quoad primum etiam sufficere, si juret, se nunc primum intellexisse, quòd talis circumstantia valori matrimonii obstet, quam quidem antea scivit, sed dirimentem esse ignoravit, ætatis v. g. imbecillitate.

1489. Præter hoc not. ab Authoribus ex hoc c. ibi: nisi proprio firmaverit juramento, colligi, quòd impedimentum possit proprio juramento probari; mihi tamen videtur, id ex hoc textu non posse colligi. Nam ibi, ubi per ea verba (nisi proprio firmaverit juramento) solum dicitur, hominem, qui post contractum matrimonium opponit impedimentum, quod, dum fierent denuntiationes, non manifestavit, non esse audiendum, nisi probet, se tunc nescivisse, aut proprio juramento firmet, se primò postea didicisse ab aliis, & nunc non ex malitia opponere; ergo hic juramentum, non impedimentum, sed ejus ignorantiam probat.

1490. Cæterum in c. Ex literis. 4. de in integr. restit. ut notat Panormit. ibid. num. 4. juramento negatur sufficiens probatio. Cùm enim quidam Pater puellæ deposuit, dicens, se fraude inductum, quòd die à Judice præfixa non comparuerit, expressè

dicit Pontifex, per illud, de fraude, ad plenum, non constare; item c. Licet 23. de Testibus, dicitur, non esse licitum, causæ suæ, unius tantum testimonio, finem imponere. Et ad hunc finem (juramento scilicet non semper elidi præsumptiones in contrarium) adducitur etiam c. Cupientes. §. quod si per viginti. de Elect. in 6. exinde concludentibus Doctoribus, non semper id, quod probandum est, sufficienter firmari juramento.

Pro conciliatione igitur c. fin. quo juramento sufficienter probari dicitur ignorantia impedimenti, & aliorum in contrarium, norandum, in casu, quo de aliquo sunt præsumptiones, & oppositum probari juramento intenditur, spectare ad Judicis arbitrium, hoc est prudens, & maturum consilium, consideratâ præsumptionum qualitate, ac vi, statueret, an ad eas elidendas sufficiat, vel non sufficiat juramentum? Nam præsumptio non semper excluditur per juramentum. Sic Panormit. cit. num. 9. contra Gloss. in cit. c. fin. h. t. Juramento, volente indefinite, præsumptionem juris, juramento elidi. Ratio est. 1. ex cit. c. 4. de in integr. restit. de quo n. priori; 2. quando præsumptio est vehemens, & urgens, ei excludendæ non sufficit juramentum, ex c. Vidua. 4. de Regul. ubi juramento viduæ, etiam juranti, quòd sibi velum imposuerit eo animo, ut deponere posset, non creditur, propter præsumptionem in contrarium, nimirum tacitæ professionis ex hoc, quòd spontè velum, quamvis non sacrum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter Moniales oblationem obtulerit. Econtra, quando præsumptio non est vehemens, & urgens, admittitur, & probat contra eam juramentum, ut in hoc c. fin. & in c. Nulli, de Elect. in 6. ubi Electores admittuntur ad opponendum contra electum, si juraverint, quòd objiciant, quæ primò postea didicerunt.

Difficultas adhuc est, quomodo audiatur de impedimento accusans matrimonium contractum, si juramento probet, se impedimentum primò postea didicisse ab aliis, qui, quia tempore denuntiationum siluerunt, non audirentur? Respondet Pontifex, inter hunc, & illos discrimen esse; quia iste non est culpabilis

1491.

1492.

bilis ex priori silentio, elisâ per juramentum præsumptione de scientia tempore denuntiationum, id, quod pro illis non militat. Ex hoc colliges, accusatorem admitti ad accusandum impedimentum, licet ejus auctor, à quo id audivit, ab accusando repellatur. Constat ex cit. c. fin. ibi: *etiamsi didicisset ab illis, qui tempore denuntiationis siluerunt, non debet ei claudis, seu negari aditus ad accusandum, etsi illi ab accusando repellendi forent.* Et quamvis testis repellatur à ferendo testimonio, si ejus auctor repellatur c. *Licet universis. 47. de Testibus*: non tamen idem est de accusatore. Nam testis de auditu fundat suam depositionem in verbo ejus, ex quo audivit; accusator autem non in ejus verbo, à quo didicit, sed in aliis probationibus.

1493. Dubium 4. quis possit accusare matrimonium, ne contrahatur? ante resolut. suppon. si matrimonio contrahendo opponatur impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, quod est certum de jure, & facto, propriâ autoritate Sponsos, etiam nullo alio accusante, vel denunciante, posse solvere Sponsalia ex dict. à num. 225. Qualiter autem matrimonium contrahendum impediatur, vel ad tempus, vel in perpetuum, denunciato aliquo impedimento inter Sponsos, dictum esse primò à num. 330. & sequentibus; his præmissis:

1494. Resp. quando agitur de impedimento consanguinitatis, primò omnium admitti parentes; tum proximiores cognatos; ac demum, post illos, etiam extraneos maturiores, vel Seniores, quibus magis nota consanguinitas creditur, ut dicitur c. 35. q. 6. c. 1. & 2. quod etiam observandum est, cum agitur de matrimonio contracto, quoad conjugale vinculum separando. Ex his enim maxime constare potest ea conjunctio. Textus in dicto c. 1. statuente Fabiano Papâ sic habet: *Consanguineos extraneorum nullus accuset, vel consanguinitatem in Synodo computet: sed propinqui, ad quorum notitiam pertinet, id est, pater, mater, frater, soror, patruus, avunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus, & veracioribus, quibus eadem propinquitas nota sit, Episco-*

pus canonicè perquirat: & si inventa fuerit propinquitas, separetur. & c. 2. ibi: Quod autem parentes, fratres, & cognati utriusq. sexus in testificationem suorum ad matrimonium conjungendum, vel dirimendum admittantur, tam antiquâ consuetudine, quàm legibus approbatur. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam unusquisque suam genealogiam, & cum testibus, & chartis, tum etiam ex recitatione majorum scire laborat. *Qui enim melius recipi debent, quàm illi, qui melius sciunt: & quorum est interesse, ut, si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium.* Quod verò legitur (*pater non recipiatur in causa filii, nec filius in causa patris*) in criminalibus causis, & contractibus verum est: in matrimonio verò conjungendo, & disjungendo ex ipsius conjugii prerogativa, & quia *favorabilis res est*, congruè recipiuntur.

Not. tamen, etiam aliis, modò alio titulo ab accusando non repellantur, licet denuntiationem canonicam impedimenti matrimonii contrahendi; hoc enim sine publicè fieri debent in Ecclesiâ trinæ denuntiationes Sponsorum contrahere volentium, ut notavimus supr. Qualiter autem probari debeat, dictum est à num. 329.

Dubium 5. quis matrimonium accusare possit, ut conjugale vinculum separetur? Resp. in casu, quo accusatur matrimonium ad separationem vinculi conjugalis ex impedimento consanguinitatis vel affinitatis, eos admitti, de quibus dictum est num. 1494. ubi tamen nota. I. si agatur de aliis impedimentis, quæ ipsi Sponsi removerere possunt, ut est *servitus, error, defectus consensus*, nullum admitti, nisi ipsos conjuges. Alius enim eludi facile posset, opponendo illi, voluntatem liberam conjugum, quâ impedimentum illud removerent; quod videtur limitandum, ut non procedat, si probari posset, quòd *de industria impedimentum maneat*, & in irritum matrimonii status cum libererit, rescindendo, impedimentum accusatione.

Not. 2. cum agitur de impedimento ex impotentia perpetua vel absoluta, vel re-
spectiva, nullum, præter ipsos conjuges,
ad matrimonium accusandum admitti;
cum esto non sint veri conjuges ex dicto
titulo, simul tamen servatâ continentia,
permanere de indulto Ecclesiæ, possint,
ut Frater & Soror juxta dicta tit. 15. Cæ-
terum qui scientes, & tacentes matrimo-
nium contraxerunt invalidè, non sunt con-
tra ipsum ulterius audiendi c. 1. h. l.

1497. Dubium 6. quis matrimonium ac-
cusare possit ad separationem thori? Resp.
cum hoc intersit solius innocentis, non
admitti ad accusandum alios, quàm ipsos
conjuges. Quoniam autem jus accusan-
di ad separationem thori, fieri potest vel
ob adulterium, vel sæviciam alterius; no-
tandum, quòd innocens agere possit con-
tra alterum vel solum civiliter ad separa-
tionem thori; & restitutionem dotis; vel
etiam criminaliter, ad vindictam publi-
cam, & sanguinis effusionem. Utraque
actio convenit viro in causa adulterii con-
tra Uxorem; huic autem, contra virum,
adulterum, sola civilis. L. 2. C. ad legem
Juliam de adulteriis. Nam delictum
Uxoris adulteræ, gravius est ob prolis in-
certitudinem, & alieni partûs supposi-
tionem.

Circa quod not. Maritum, agentem
contra Uxorem adulteram, admitti ad
eam accusandam, etiam præ Patre adul-
teræ, quia (ut ait textus) propensiore irâ,
& majori dolore executurum esse accusatio-
nem credendum est; quod verum est, licet
pater ejus Maritum prævenierit, nisi Pa-
ter doceat maritum infamem, & vel po-
tius colludere cum Uxore L. nisi 3. ff. eod.
junct. Gloss. V. infamem: si autem mari-
tus nolle Uxorem adulteram accusare, ad-
mitti ad accusandum Patrem adulteræ,
cit. L. 2. cum seq. post eum autem cæte-
ros cognatos, quos justus dolor ad accu-
sandum impellit. L. quamvis. 30. C. ad Leg.
Jul. de adulter. Extranei demum, licet
jure mariti eam accusare non possint, L. si
veritas. 4. ff. eod. junct. Gloss. V. qui accu-
sare. & L. Jure. 6. C. eod. non tamen omni-
no excluduntur, & admittuntur in casu,
quo personæ conjunctæ, & quæ necessa-
riæ extant, accusare recusant, ut habetur
in cit. L. quamvis.

Tom. IV.

Sed quæres. 1. an, et si Uxor inno- 1498.
cens, non possit maritum adulterum ac-
cusare criminaliter spectato jure civili;
possit tamen de Jure Canonico? Resp. posse
etiam ad infligendam pœnam legalem,
non tamen solere, ut notatur in c. fin. 32.
q. 5. ubi Papa Innocentius ad Exuperium
Episcopum rescribens, Christiana, in-
quit, Religio adulterium in utroq; sexu pari
ratione condemnat. Sed Viros suos mu-
lieres non facillè de adulterio accusant, &
non habent latentia peccata vindictam.
Viri autem liberius Uxores adulteras apud
Sacerdotes deferre consueverunt: & ideo
mulieribus, prodito earum crimine, com-
munio denegatur: Virorum autem la-
tente commissio non facillè quisquam ex
suspicionibus abstinetur: qui utique sub-
movebitur, si ejus flagitium detegatur.
Cum ergo par causa sit, interdum proba-
tione cessante, vindictæ ratio conquiescit.
Hinc Vir & Uxor, in adulterio depre-
hensi, non judicantur ad imparia, tam
quoad debitum reddendum, quàm di-
vortium, & accusationem, teste Farina-
cio in Praxi crimin. pag. 5. qu. 141. num.
105. cum in cit. c. fin. adulterium in utro-
que jure Canonum damnatum sit.

1499. Quæres. 2. an Viro criminaliter ac-
cusante Uxorem adulteram, admittatur
exceptio contra Virum, tanquam pariter
adulterii Reum? Negat Sanchez. lib. 10.
matrimon. D. 8. num. 34. quia Vir, &
mulier in hac accusatione non gaudent
pari jure; quod de jure civili rectè dicitur;
de jure autem Canonico ex n. priori,
secus est. Conceditur tamen Uxori, etiam
de jure civili, contra Virum adulterum,
actio non tantùm civilis ad divortium, &
tam dotem, quàm donationem propter
nuptias repetendam; sed etiam injuria-
rum, non quidem ad pœnam legis Juliæ,
sed ob læsum graviter à Viro jus matrimo-
nii; sic Farinacius cit. num. 106. Plura
de his infra; & Tit. 16. de adulter. l. 5.

ARTICULUS II.

Qui contra matrimonium testificari possint?

Si quæstio fiat de matrimonio solum 1500.
contrahendo, seu ne contrahatur impe-
diendo, jam dictum est à num. 329. si
autem

Bbb

autem

autem quaratur de jam contracto & propter impedimentum dirimens, separando? Resp. omnes, qui matrimonium jam contractum accusare possunt, admitti etiam ad testificandum contra illud, seu deponendo de existente impedimento, modò alias non sint testes, iure inhabiles, ut si essent pecunià inducti &c. *c. Videtur. 3. h. t.* ubi Clemens III. ad Florentinum Episcopum, *videtur nobis*, inquit, *quod parentes, fratres, & cognati utriusque sexus, in testificatione suorum ad matrimonium conjungendum, vel dirimendum, admittantur, tam antiqua consuetudine, quam legibus approbatur. Ideo enim maxime parentes (& si defuerint parentes) proximiores admittuntur: quoniam unusquisque suam genealogiam cum testibus & chartis; tum ex recitatione majorum, scire laborat; qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse: ita ut si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium.*

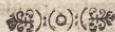
1501. Et quamvis Pater in causa filii, vel econtra (intellige in causis criminalibus, & aliis contractibus, ut dicitur in cit. c.) regulariter non sit idoneus testis. *c. Si Testes. 3. §. Testis idoneus. 4. q. 3. & L. Testis. 9. ff. de Testibus;* secus tamen est in causa matrimoniali; excipe tamen, nisi Sponsus Sponsam divitiis, vel genere multum superaret, & Pater in favorem filii testaretur contra matrimonium, vel vice versa; quia tunc ejus testimonium esset suspectum. Ex hoc Colliges, quòd in causa matrimoniali idem possit esse accusator, & testis *c. si duo. 4. c. de parentela. 5. c. Episcopus. 7. 35. q. 6.* quod etiam procedit in causa consanguinitatis, si scilicet prius impedimentum consanguinitatis non accuset; sed, solum denuntiet *c. Cum in tua. 27. de sponsal. e. In omni. 4. de Testibus.*

1502. Quæstio præterea est. 1. an in causa matrimoniali, etiam lite non contestata, testes recipi, & sententia ferri possit, altero absente? Resp. licet regulariter testes super causa principali, lite non contestata recipi non possint; tamen, si agatur de valore matrimonii, contra reum contumaciter absentem, etiam lite non conte-

statâ, testes recipi, & sententiam ferri debere *c. 1. h. t.* ibi: *Si manifestum est, quòd asseritur de impedimento ex catechismo, (ut notat Gonzalez ibid. V. Christianitate) vel potius ex cognatione spirituali (ut patet ex eo verbo, *levavit*) quæ contra matrimonium jam contractum accusata fuit) aut legitimi accusatores, & testes apparent omni exceptione majores, postquam Juvenis requisitus fuerit cum omni diligentia, etiam si nequiverit inveniri, recipere testes poteris, & sine canonico iudicium terminare.*

Quæstio est 2. an accusatio, vel testificatio contra matrimonium contractum, fieri possit per absentes? Resp. quòd in *c. fin. 2. q. 8.* dicatur, *per scripta nullius accusationem suscipi;* sed fieri debere, propria voce, præsentem eum, quem accusare desiderat; ne scilicet detur occasio, facilius calumniandi. Idem est de Testibus *c. Testes. 15. 3. q. 9.* Cum non sit testis, sed Testibus credendum. *c. Tua nos. 8. de Cohabitat. Cleric. & mulier.* Idem igitur etiam in causa matrimoniali servandum erit. Pirhing. *b. t. n. 11.* excipe, nisi alibi sit aliud privilegium, vel consuetudo, ut notat Gail. *lib. 1. observ. 101. à num. 13.* & alii Doctores apud Barb. *hic n. 2.*

Quæstio est 3. an puella innubilis, quæ invita contraxit, sed facta nubilis, matrimonium spontè consummavit, audiri debeat, accusatura matrimonium contractum de nullitate? quæstio hæc proponitur in *c. Insuper. 4. h. t.* ubi deciditur, non audiendam, licet matrimonium prius defectu ætatis, vel causâ metûs, fuerit nullum, si adeptâ ætate jure requisitâ, non reclamando, spontè admittit copulam; quod etiam procedit de metu. Nam per consensum supervenientem purgatur metus, & legitimus consensus supervenisse, spontè admissâ copulâ, dum reclamare potuit; à jure præsumitur, & creditur, ut dicitur in hoc *c. & tum c. Ad id, tum c. Veniens. de sponsal.* quod etiam nunc procedere videtur, quando præsumptio versatur circa solam purgationem metûs, vel remissionem conditionis, ut notavi sup. de matr. præsumpro à n. 473, secus, si circa consensum.

ARTICULUS III.

Quis in causis matrimonialibus sit
Judex competens?

1105. Quæstio 1. est, quis sit Judex com-
petens, quando in causa matrimoniali
oritur quæstio juris super ejus valores?
licito contractu? dissolutione? firmitate?
Resp. quod solus Judex Ecclesiasticus. 1.
quia in Trid. Sess. 24. de matrim. can. fin.
expressè dicitur: *si quis dixerit, causas
matrimoniales non spectare ad Judices Ec-
clesiasticos, anathema sit.* 2. Laicis nulla
est de spiritualibus disponendi facultas. c.
Tua. 1. de Decimis: causæ autem matri-
moniales (in quantum concernunt valo-
rem, firmitatem, licitum contractum,
conjugii, vel dissolutionem) spirituales
sunt; matrimonium enim fidelium est
Sacramentum; consequenter eæ quæstio-
nes (an matrimonium sit licitum, vali-
dum, firmum, aut dissolvendum?) at-
tingunt ipsum Sacramentum: ergo. Nec
valet ea distinctio, quæ dicitur, matrimo-
nium esse quidem spirituale, in quantum
est Sacramentum, concedi; in quantum est
contractus merè civilis, negari. Hinc, li-
cet concedant, Laicos nihil posse dispo-
nere circa matrimonium, in quantum est Sa-
cramentum; negant, eos nihil posse
circa illud, in quantum est contractus
merè civilis. Hæc, inquam, distinctio
non valet.

1106. Nam aliud est, quod matrimonium
sit contractus civilis, manens contractus me-
rè civilis; aliud, quod sit contractus civi-
lis, non manens contractus merè civilis,
sed evadens contractus Sacramentalis, ex
institutione Christi. Sic materia Sacra-
mentorum, & aliarum rerum Sacrarum,
in multis est res temporalis, corporea, &
merè materialis secundum se; tamen ac-
cessione consecrationis, formæ Sacramenta-
lis, unctiois, benedictionis, per pote-
statem Ecclesiasticam ordinate ad finem
supernaturalem sic evadunt spirituales,
ut sint extra omnem potestatem Laicorum,
imò nec possideri ab eis possint, ut diximus
alibi, & fert communis, etiam ipsorum,
confessio; quia scilicet facta tali acce-
sione non amplius manent merè temporales:
Ergo.

Tom. 17.

Ex hoc colliges, falsum esse hoc in-
definitum pronuntiarum laicorum, qui di-
cunt: *res ista sunt res temporales; ergo
subsunt dispositioni Laicorum, quorum est
disponere de temporalibus; sicut Ecclesia-
sticorum, de spiritualibus.* Nam sic,
indefinitè sumptum, est certò falsum;
aliàs possent etiam directè disponere, de
multis Sacramentis, quorum materia ex
se, & antecedenter ad formam Sacramen-
talem est res temporalis, quod tamen
omnino falsum est, in casu, quò jam sub-
est rationi Sacramenti; quia tunc non am-
plius manet purè temporalis; at hoc pro-
cedit de qualibet re temporalis, quæ an-
nexivè est spiritualis; ergo. Nisi ergo
limitent ad purè temporalia, nec exten-
dant ad annexivè spiritualia, omnino
falsum est ejusmodi pronuntiatum indefi-
nitum.

Not. autem, hic per Judicem Ecclesia-
sticum, intelligi Episcopum &c. c. acce-
dentibus. 12. de Excessibus Prælat. Harum
causarum cognitio delegari potest etiam
Inferioribus Prælati. Covarr. in. 4. de
cretal. p. 2. c. 8. §. 12. num. 1. & ex privi-
legio, vel consuetudine legitime præscri-
ptâ, etiam aliis, quàm Episcopis, sed so-
lis Ecclesiasticis. Trident. Sess. 24. c. 12.
quod tamen sic accipe, ut hæc causæ non
possint compromitti in arbitrum, vel
arbitratorem Laicum, aut ab arbitris lai-
cis (etiam incidenter ex num. 1470.) de-
cidi, vel transactione definiti, ut rectè
notat Covar. in 4. p. 2. c. 8. §. 12. à n. 6.
quia jus cognoscendi, & terminandi has
causas est jus spirituale, consequenter ju-
risdictionis tantùm Ecclesiasticæ. Illud
hic adde, Vicarium generalem Episcopi
constitutum, (sine commissione specialis)
non posse causas matrimoniales cogno-
scere, aut tractare, ut notat Barbof. p. 3.
de Potestate Episcopi, allegat. 54. n. 94.

Quæstio 2. est, an Judex Laicus in
causis matrimonialibus sit comperens,
quando agitur de purâ quæstione facti? ut
si agitur de punitione adulterii, incestus,
aliorumque criminum, quæ sunt contra
sanctitatem matrimonii? Resp. cum ejus-
modi delicta sint mixti fori, dari locum
præventioni; adeoque cognoscere pote-
rit, qui prævenierit, sive Ecclesiasticus,
sive secularis. Similiter si sit quæstio
solùm

Bbb 2

solum de facto, an matrimonium sit contractum, vel an sit contractum in facie Ecclesie, vel clam? Judex Secularis de illa cognoscere poterit; excipe, nisi quæstio facti resolvatur in questionem juris, ita ut quæstio sit de sensu Canonis, seu legis Ecclesiasticæ, quid sit matrimonium clandestinum &c. Sic Tannerus Tom. 4. D. 8. q. 4. dub. 9. à n. 166. & alii.

1510.

Quæstio est 3. an Judex Laicus in causis matrimonialibus sit competens, quando agitur de successione, seu hereditate? Resp. affirmativè. Nam istæ sunt causæ merè temporales, si de illis præcisè agatur: Nam si de illis mora quæstio pendet à quæstione incidente de justis natalibus? ex dictis supr. constat, quid in hoc casu sit resolvendum? Ratio sumitur ex c. Lator. 5. Qui filii sint legitimi, ibi: si verò intra duos menses præfatus H. non poterit probare legitime, quod objecit, ex tunc seculari domino, sub cujus judicio de hereditate causa vertitur, intromittit, ut pro questione natiuitatis non dimittat, quin causam super hereditate audiat, & decidat. & c. Causam. 7. eod. ibi: nos attendentes, quòd ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus judicare, ne videamur juri Regis Anglorum detrahere, qui ipsorum judicium ad se asserto pertinere. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus Regi possessionum judicium relinquentes, de causa principali videlicet; utrum autem Mater prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata? plenius cognoscatis, & causam hujusmodi terminetis; licet incongruum videatur, ut matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quòd eà vivente non fuit (ut dicitur) impetitum.

1511.

Quæstio est 4. quis sit Judex competens in lite de divortio? Resp. 1. si agatur civiliter de divortio quoad separationem vinculi conjugalis, competentem esse solum Judicem Ecclesiasticum. Ratio est ex num. 1505. Nam sic agitur de valore matrimonii, & causæ canonica nullitatem declarandi; ut constat ex c. Porro 13. de divortiiis, quòd ad eòd verum est, ut, etiam si impedimentum dirimens (v. g. parentela) esset publicum & notorium, absq; judicio Ecclesie. Vir ab Uxore, vel e contra, separari non possit. Textus

c. Porro, sic habet: porro de comite Pontini, qui B. Uxorem suam, absq; judicio Ecclesie dimisit, quia eam cognatam fuisse Uxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoscat; quòd, si etiam parentela esset publica & notoria, absq; judicio Ecclesie, ab ea separari non potuit: quare ipsum ad eam recipiendam, quæ petit restitutionem ipsius, districtè compellas, quam si recipere noluerit, eum, & superinductam, vinculo excommunicationis adstringas. Præterea de H. qui cognatam suam duxit Uxorem: respondemus, quòd non apparentibus accusatoribus de parentela manifestà seu publicà existente (quòd credibile non est, nisi esset in primo gradu, vel secundo) tui officii interest matrimonium illa adhibita gravitate dissolvere, quæ illicitè contracta noscuntur.

Et ideo Judex Laicus, autoritate suâ citans, vel examinans causam matrimonii, & separans ejusmodi conjuges, incurrit excommunicationem 17. in bulla Cænæ Domini, latam contra eos, qui usurpant jurisdictionem ratione beneficii Ecclesiastici, extensam ad omnem usurpationem jurisdictionis Episcopalis, quæ talis, ut notat Filliucius tr. 13. c. 8. n. 213. Castropal. p. ult. d. 3. p. 18. & alii. Usurpare enim jurisdictionem alienam, est, illam sine justo titulo sibi appropriare, exercendo illius actus, vel de objecto ejus proprio disponere. c. penult. 14. qu. 5. at jurisdictione, & potestas dirimendi matrimonium invalida, est jurisdictione propria Episcopi quæ talis, ex num. 1505. ergo. Et quoniam actus citandi, & judicis examinandi ad cognoscendum de impedimento matrimonii contracti, aut contrahendi, quòd accusatur, vel denunciatur, sunt quoddam initium judicii super valore matrimonii, probato impedimento dissolvendi, si contractum est; vel impediendi, si de contrahendo agitur, ut constat ex c. final. Instit. de pœn. temp. licig. ac Andr. Gail. lib. 1. observat. 45. num. 1. ejusmodi actus à laicis in hac causâ exerciti æquè, ac ipsum judicium cadit sub eam pœnam.

Quæstio est 5. an Laicus sit competens in causâ divortii quoad solam separationem à thoro, & cohabitatione? Resp. vel queritur, an causâ (propter quam

intentatur lis divortii) sit sufficiens ad deobligandum innocentem ab obligatione thori? vel, an ea causa data sit, & existat? si secundum? cum sit mera quaestio facti, constat ex dictis; si primum? constat à num. 1505. Nam haec obligatio nascitur ex contractu Sacramentali, cujus cognitio tam quoad vinculum contrahendum, vel contractum, quam dissolvendum, est annexa jurisdictioni Sacrae.

1114. Quaestio est 6. quis sit Judex competens, quando agitur de amittenda dote, vel praestandis alimentis in casu divortii? Resp. considerandum; an lis sit principaliter de dote vel alimentis, aut solum accessorie? si secundum? de iis iudicatis, ad quae pertinet causa principalis, ut constat ex c. Prudentiam. de offic. Episcopi. Jud. deleg. Explorati enim juris est, ut quibus principale committitur, & accessorium committatur. Et ideo Clemens III. in c. de Prudentia. 3. de donation. inter Virum & Uxorem, aperte dixit: Nos, qui principaliter de matrimonio cognovimus, & de dote (quae est quid accessorium seu consequens) accessorie cognoscere valuimus, ubi Gloss. V. Accessorie, in definitio ait: qui cognoscit de principali, cognoscere debet de accessorio.

Dixi, quando non principaliter agitur de dote, posse de illa cognoscere illum, qui de principali de jure cognoscit, si quaestio est solum accessoria, & quid consequens; non autem si sit incidens juxta num. 1465. & seqq. nam etsi, quando principaliter apud Judicem Laicum movetur quaestio hereditatis, & incidit quaestio de justis natalibus, quorum oppositione quis in causa principali inquietatur, Judex Laicus, nec incidenter de hoc cognoscere potest ex num. 1470. tamen, si principaliter de illa agitur, vel solum in quaestione emergente, probabilius est, cognitionem illius cause, pertinere ad tribunal Laicum; ita Sanchez lib. 10. hic D. 8. num. 19. Quia sic dos, & alimenta considerantur solum, ut debita ratione contractus, sine ordine ad rationem Sacramenti; aut alio titulo merè civili. Et ideo in casu, quo Uxor repetit dorem à Viro, vel saltem cautionem propter periculum eam amittendi, Viro ad egestatem inclinate vicio suo, aut simili periculo, in tribunali Laico ea quaestio agenda est; quia fundatur in titulo merè naturali, & civili.

☞(o)☞

QUAESTIO XIX.

In Titulum XIX. De divortii.

1116. Non agimus hic de variis divortiorum generibus olim apud Romanos, videndis apud Gonzalez in c. 1. b. t. d. num. 11. Nam alia dicebatur divortia ex bona gratia, nimirum mutuo consensu, vel propter Sacerdotium, aut Monachatum susceptum; propter sterilitatem, invalerudinem, impotentiam, millitiam &c. alia ex falsa, quae scilicet non erant divortia vera, sed simulata, ex causa dissensionis non perpetuae, manente nimirum conjugii vinculo; sed his praetermissis;

1117. Divortium, ut docet Sylvest. eodem, est Viri ab Uxore vel Uxoris à Viro legitima

separatio, nimirum non facta sine lege, vel ratione. Apud Theologos, & Jurisperitos, duplex est. 1. prout importat dissolutionem matrimonii quoad thorum, & cohabitationem, remanente ligamine, seu vinculo conjugali. 2. prout importat dissolutionem etiam quoad vinculum. Et tunc matrimonium cessat in totum, adeo, ut quilibet eorum possit, si aliunde impeditus non sit, transire ad aliud matrimonium. Verum in hoc secundo casu, quando matrimonium solvitur propter impedimentum dirimens, non est tam ablatio vinculi (cum matrimonium jure nullum fuerit) quam declaratio nullitatis.

Bbb 3

Not.